

I massmedias tecken

I Sverige som ofta annorstädes har valrörelserna kommit att på ett skickersedigert sätt influeras av massmedias effekt, närmare bestämt av väljarreaktionerna inför partitopparnas agerande i TV- och radiodebatter. Särskilt TV-insatserna har kommit att få stor betydelse.

Valresultaten bygger därför till en del på ett irrationellt moment; även om de fortfarande väsentligen är uttryck för opinionsströmningar föranledda av ändrade bedömningar av sakfrågor och ändrade förtroendeattityder, kan massmedias effekt motverka eller förstärka uttrycken för folkviljan.

Vår tids partiledare har det alltså inte lätt. Inte nog med att de måste ha alla de egenskaper, som av ålder befunnits nödvändiga för politiskt ledarskap, de måste också vara goda TV-gestalter.

Det sagda kan illustreras med vad som hände valets två huvudmotståndare, hrr Palme och Hedlund. Att socialdemokraterna skulle gå tillbaka blev tydligt redan i valets inledande skede – de nervösa utspelen med prisstopp och annat visade klart hur oroad man kände sig i den socialdemokratiska partiledningen. Därtill kom så hr Palmes olyckliga framträdan. Han försökte hålla minen av ansvarskännande statsman, men nerverna höll inte. I den avslutande partiledardebatten sjönk han snabbt ned till studentdebattörens nivå. För att använda hans egna ord till hr Hedlund: »det bidde ingenting»!

Den blygsamma förhoppning, som detta iakttagande motiverar, är att hr Palme skall lära om. Med hans rika begåvning

och brinnande vilja borde han kunna utveckla en ledarprofil, som inger större respekt och större möjligheter till fruktbar debatt mellan regering och oppositionspartier. Ty om någonsin den svenska demokratin kommer att ställas på prov blir det under de närmaste årens lika livsviktiga som ömtåliga förhandlingar i EEC-frågan, som ju hr Palme kommer att leda som statsminister. I de förhandlingarna måste de demokratiska partierna hålla samman – vad sedan hr Hermansson än säger. Det kommer att bero mycket på hr Palmes personliga sätt att handskas både med opinionsbildningen och med oppositionen, om en sådan sammanhållning skall kunna bestå.

Hr Hedlund hemförde – man frestas att säga som vanligt – en lysande valseger, denna gång rentav innebärande centerpartiets inbrytning på bred front även i tätorterna. På längre sikt är detta ett av valets mest intressanta resultat; de forna asfalttorparna har blivit storstadspolitiker och kommer att bli tvungna att inrätta sig där efter. Detta resultat vilar emellertid på bräckligt underlag, nämligen på hr Hedlunds skickliga utspelstaktik i valets slutskede och hans ojämförliga TV-personlighet. Inför honom stod fruktade utfrågare och drivna debattörer hjälplösa. Han hade, eller tycktes ha, svar på allt, och vad mera är, hans svar och inlägg hade så till den grad det självklaras och förnuftigas prägel, att de gick hem hos väljarna. Att centerpartiet hade ett gynnsamt läge inför valet visste alla. Ändock är storleksordningen av väljartillskottet förvånande, inte minst genom att det är så jämnt fördelat

över hela landet. Ty detta är det märkliga – oavsett utgångsläge i lokal procentandel tycks centerpartiet ha ökat med ca 4 procent snart sagt överallt. Det kan bara finnas en gemensam rikspolitisk nämnare för sådana fenomen – hr Hedlunds på en gång fryntliga och klipska uppsyn inför TV-kameran. Han har ingivit det största förtroendet av de politiska ledarna, och därför har han dragit till sig röster från alla kategorier i den rörliga delen av väljarkåren.

Men hr Jonnergård, centerns partisekreterare, som inte torde stå hr Hedlund nämnvärt efter i fråga om skarpblick för det politiska livets realiteter, borde rimligen ha sina onda aningar. Vad händer med partiet då hr Hedlund dragit sig tillbaka?

Det tredje intresseväckande exemplet på massmedias betydelse i valrörelsen erbjuder hr Holmberg. Moderata samlingspartiet hade att räkna med ett bakslag i valet – det tager sin tid att efter namnbyte och programförnyelse konsolidera ett partis ställning även bland dess av ålder trogna väljare. På valnatten framstod bakslaget som överraskande stort, nämligen ca 3 procent. Bland partiets erfarna bedömare av sådana kalkyler torde siffran 2 procent ha mottagits med fattning och 1,5 procent uppfattats som ett hyggligt och för framtiden lovande resultat. I skrivande stund är inte poströsterna räknade. Men det finns anledning att tro på den mest erfarne valstatistiker vi har, nämligen Ivar Öhman, när han räknar med att moderata samlingspartiets slutsiffra blir bättre än de preliminära resultaten.

Hur det nu än blir med den saken, är det uppenbart att hr Holmberg personligen gjorde en utmärkt valrörelse och att han därtill hade ett klart genombrott som TV-personlighet. Inte minst var hans insatser i partiledardebatten sådana att varje tal om att han inte behärskar TV som uttrycksform nu lär tystna. Hela hans framträdande vittnade om kraft, eftertanke och vilja till saklig debatt. Det är därför antagligt att han genom sina framgångar i TV motverkade tendensen till tillbakagång för sitt parti. Så mycket mera obegripligt är det att partiets förste vice ordförande, hr Bohman, som gav socialdemokraterna kort på handen i valdebatterna genom en onödig utrikespolitisk skrift, på själva valnatten till en representant för pressen framförde starkt kritiska uttalanden mot sin partiledare – uttalanden, som han borde ha förstått skulle komma att publiceras och därmed skada partiets sammanhållning. Detta är väl ägnat att belysa Svensk Tidskrifts uppfattning i nr 1/1970, då vi i en ledare konstaterade att hr Bohman har »en notorisk benägenhet att låta sina starka känslor trumfa över sitt goda förstånd».

Vad moderata samlingspartiet nu behöver är ju ändå inte uppslitande inre personstrider utan en konsolidering och samling kring ett program stött av ett uppoffrande arbete ute på fältet av otaliga ideellt engagerade människor och kring en partiledare, som visat att han växer med sin uppgift – den svåraste som finns i ett demokratiskt samhälle.